

(נו.) מתנה על מה שכתוב בתורה בתנאי שבממון. איתא בגמ' שמעינן ליה לר' יהודה דאמר דבר שבממון תנאו קיים דתנאי האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בטל דברי ר"מ ר' יהודה אומר בדבר שבממון תנאו קיים, ע"כ. [ועי' בתוס' (נו: ד"ה ושמעין) דמודה ר' יהודה בעונה דלא הויא דבר שבממון. וכן משמע ברש"י (נו. ד"ה בדבר שבממון) שהזכיר רק שאר וכסות. וכן כתב בפירוש בקידושין (יט: ד"ה בדבר שבממון), "אבל עונה דצערא דגופא הוא לא איתיהיב למחילה". וכן מבורר ברמב"ם (פ"ו אישות ה"י וראה במל"מ שם שהביא החולקים על זה).]

ובהסבר המחלוקת עי' ברשב"א בסוגיין (ד"ה ה"ז כפי שביארו הקצות השלחן סי' ר"ט ס"ק י"א) דלא נחלקו ר"מ ור"י בעיקרון. דר"מ סבר דע"מ שאין לך עלי שאר כסות פירושו דין שאר וכסות, והתנאי בטל משום דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה. ור"י דס"ל דתנאו קיים היינו היכא דאומר "תמחול לי ממון דשאר והכסות שיש ליך עלי וממון ניתן הוא למחילה והאי זה כאומר לחבירו קרע את כסותי והפטר דמחילת ממון יש כאן וקיים". הרי לר' יהודה תנאי בדבר שממון רק מהני בדרך מחילה. [ועי' רש"י ב"ב קכו: דבעיקרון ר"מ מודה לר' יהודה ורק ס"ל דבכה"ג אין המחילה מרצונה]. והעיר הקצות דכן משמע מדברי הנמוקי' (ב"מ לא. בדפי הרי"ף ד"ה הנושא). וכתב הנמוקי' דתנאי כזה רק מהני בידעה ומחלה אבל לא בסתם, וכמשמעות הסוגי' שם (ב"מ נא.). [ועי' בחזו"א (סי' נ"ו אות י"ז).]

וכתב הקצות דהרמב"ן פליג על הרשב"א וס"ל דלר' יהודה מהני תנאי אף במתנה שלא יתחייב בשאר וכסות, דאינו מחילה בעלמא אלא עקירת הדין. וז"ל הרמב"ן (ב"ב קכו:), "ור"מ סבר על מנת שאין לך עלי לאו כלום הוא אלא א"כ ימחול לו ולא כל כמיניה שלא יתחייב לו, ור' יהודה סבר בידו לומר שלא יתחייב לו שהרי מוחל ובדבר של ממון יכול הוא למחול שלא אמרה תורה שיתחייב אלא ברצונו של זה, אבל בדבר שאינו של ממון לא שהרי הן עיקר נשואין של תורה ואינן לחצאין". וע"ע באוצר הפוסקים (אה"ע סי' ל"ח ס"ק כ"ג).

כתב בהגהות המרדכי (סי' רצ"ד) דאף דקי"ל כר' יהודה דבמתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים זהו רק בדין דאורי', אבל בדין דרבנן תנאו בטל "דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה". ועי' ברמ"א (אה"ע סי' ל"ח ס"ה) שהביא דברי ההגהות מרדכי כ"א, אך העיר החלקת מחוקק (סק"ל) דלא הביא דבריו בדקדוק, דלדברי הי"א ברמ"א אין חילוק בין דין דאורי' לבין דין דרבנן דכל מה דתיקון דרבנן כעין דאורי' תקון. ובבית שמואל (שם ס"ק י"ג) כתב דכל הפוסקים חולקים על זה. וכתב דלדברי ההגהות מרדכי יוצא דאם חיוב מזונות הוא מדרבנן אז לא מהני תנאי לבטלו. ובספר משנת הכתובה להר"ר משה קליין (ח"א סי' י"ג הע' ב') העיר דלכאורה לדברי הרשב"א דתנאי בדבר שבממון מהני מדין מחילה אין סברא לחלק בין דין דאורי' לבין דין דרבנן ובכך אלו המחלקים ע"כ ס"ל דלא כהרשב"א.

(נו.) **חופה שאינה ראויה לביאה.** איתא בגמ' בעי רב אשי נכנסה לחופה ופירסה נידה מהו את"ל חיבת חופה קונה חופה דחזיא לביאה אבל חופה דלא חזיא לביאה לא או דלמא לא שנא תיקו, ע"כ. וכתב הרא"ש (סי' ו') שזה המקור לדעת הרמב"ם (פ"י אישות ה"ב) דחופה שאינה ראויה לביאה לא קנתה כלל, דהבין דזוהי שאלת הגמ'. [ובהסבר שיטת הרמב"ם עי' מש"כ מו"ר הגר"צ שכטר שליט"א במאמר בקובץ אור המזרח תשרי תשל"ט.] ואילו לדעת הרא"ש עצמו חופה שאינה ראויה לביאה שמה חופה ומ"מ אפשר דאינו מתחייב בתוספת כתובה. דאף דנקטינן דחיבת חופה קונה ולא חיבת ביאה (כך הבינו רוב הראשונים שאיפשיטא בעיא זו ודלא כשו"ת מיימוני אישות סי' ו' בשם הריצב"א), זהו דוקא משום שחופה מאפשר ביאה אבל אין חיבת חופת נדה.

וקשה על הרא"ש בפסקים מדבריו בשו"ת הרא"ש (סי' נ"ד אות ב') לענין חלתה חולי מות היכא דאבי הכלה התנה שישאיר קרקע או נידוניא לבתו או להקדש אם תמות קודם שתנשאי, והשיאו אותה כשחלתה למות ולא היתה ראויה לביאה ואח"כ מתה, דהבעל לא קנה הנדוניא דחופה שאינה ראויה לביאה היא וזה גם נגד האומדנא ברצון האב. הרי לדבריו שם חופה שאינה ראויה לביאה לאו שמה חופה. ותירץ החלקת מחוקק (סי' ס"א סק"ד) דהרא"ש חזר בזה בפסקים. ובבית שמואל (סק"ד) כתב דלהרא"ש חלתה היינו יותר אינה ראויה לביאה מנדה.

(נו.) **חיוב מזונות: דאורי' או דרבנן.** עי' בסוגיא מזו-מח. ותוס' מח. ד"ה ר"א בן יעקב וריטב"א שם ד"ה גרש"י ורמב"ם (פ"ב אישות ה"א-ה"ב) ומ"מ שם. בסוגיא דאיני ניזונת ואיני עושה (נח:) עי' רמב"ן (ע: ד"ה שהדירה) ורשב"א (נח: ד"ה כי תקינו וע: ד"ה כשהדירה). עי' פנ"י (נח: ד"ה אמר רב הונא) ומאירי (נח: ד"ה אמר המאירי). ראה בשו"ת יביע אומר (ח"ג אה"ע סי' י"ד-ט"ו) בהרחבה.

החבורה הראשונה תתקיים אי"ה בליל שני אור לז' אלול בשעה 9:25 בחדר G303

הנושא: חיוב מזונות: דאורי' או דרבנן (נו:)

עיקר תוס' פרק אף על פי

(ס.) ר' יהושע, יכול, גונח, מפרך, ממעכן	(נד:) אע"פ, ולתובעת, ולעוברת
(ס:) אפי', והלכתא	(נה:) ולשבח, ולשבועה
(סא.) מחלפא	(נה:) ובתרומת, ואין, שאם
(סא:) התלמידים	(נו.) כששוברתה, הרי זו
(סב.) אלא, שאני, והתניא	(נו:) ושמעינן, הא בדרבנן, קסבר
(סב:) רוצה, דהוה	(נז:) בגרה, תיובתא, לקיט, השתש
(סג.) אדעתא, ברתיה, רב הונא, באומר	(נח.) קוביוסטוס, הנהו, ואפי'
(סג:) אלא, דיקא, אבל	(נח:) לאחר
(סד.) ודיני	(נט.) ר"ע, שמא
(סד:) מיחזי	(נט:) שדה, תני, כגון